

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 5 listopada 2019 r.*

Uchybienie zobowiązaniom państwa członkowskiego – Artykuł 19 ust. 1 akapit drugi TUE – Praworządność – Skuteczna ochrona sądowa w dziedzinach objętych prawem Unii – Zasady nieusuwalności i niezawisłości sędziów – Obniżenie wieku przejścia w stan spoczynku sędziów w sądach powszechnych w Polsce – Możliwość dalszego zajmowania stanowiska sędziego po osiągnięciu nowo ustalonego wieku za zgodą Ministra Sprawiedliwości – Artykuł 157 TFUE – Dyrektywa 2006/54/WE – Artykuł 5 lit. a) i art. 9 ust. 1 lit. f) – Zakaz dyskryminacji ze względu na płeć w dziedzinie wynagrodzenia, zatrudnienia i pracy – Ustanowienie odmiennego wieku przejścia w stan spoczynku dla kobiet i mężczyzn zajmujących w Polsce stanowiska sędziów w sądach powszechnych i w Sądzie Najwyższym oraz stanowiska prokuratorów

W sprawie C-192/18

mającej za przedmiot skargę o stwierdzenie, na podstawie art. 258 TFUE, uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, wniesioną w dniu 15 marca 2018 r.,

Komisja Europejska, reprezentowana przez A. Szmytkowską, K. Banks, C. Valero i H. Krämera, działających w charakterze pełnomocników,

strona skarżąca,

przeciwko

Rzeczypospolitej Polskiej, reprezentowanej przez B. Majczyńską, K. Majcher i S. Żyrek, działających w charakterze pełnomocników, wspieranych przez W. Gontarskiego, adwokata,

strona pozwana,

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes, R. Silva de Lapuerta, wiceprezes, A. Prechal (sprawozdawczyni), M. Vilaras, E. Regan, P.G. Xuereb i L.S. Rossi, prezesi izb, E. Juhász, M. Ilešič, J. Malenovský, L. Bay Larsen, D. Šváby i K. Jürimäe, sędziowie,

rzecznik generalny: E. Tanchev,

sekretarz: M. Aleksejev, kierownik wydziału,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 8 kwietnia 2019 r.,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 20 czerwca 2019 r.,

* Język postępowania: polski.

wydaje następujący

Wyrok

- 1 W skardze Komisja Europejska wnosi do Trybunału o stwierdzenie:
 - po pierwsze, że ustanawiając w art. 13 pkt 1–3 ustawy z dnia 12 lipca 2017 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r., poz. 1452, zwanej dalej „ustawą zmieniającą z dnia 12 lipca 2017 r.”) odmiennego wieku przejścia w stan spoczynku dla kobiet i mężczyzn zajmujących stanowiska sędziów sądów powszechnych, sędziów Sądu Najwyższego i prokuratorów, Rzeczpospolita Polska uchybiła zobowiązaniom, które na niej ciąży na mocy art. 157 TFUE oraz art. 5 lit. a) i art. 9 ust. 1 lit. f) dyrektywy 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy (Dz.U. 2006, L 204, s. 23); oraz
 - po drugie, obniżając w drodze art. 13 pkt 1 ustawy zmieniającej z dnia 12 lipca 2017 r. wiek przejścia w stan spoczynku mający zastosowanie do sędziów sądów powszechnych w Polsce, a zarazem przyznając, na podstawie art. 1 pkt 26 lit. b) i c) tej ustawy, Ministrowi Sprawiedliwości prawo do decydowania o przedłużeniu okresu czynnej służby sędziów, Rzeczpospolita Polska uchybiła zobowiązaniom, które na niej ciąży na mocy art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE w związku z art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą praw podstawowych”).

Ramy prawne

Prawo Unii

Traktat UE

- 2 Artykuł 2 TUE ma następujące brzmienie:

„Unia [Europejska] opiera się na wartościach poszanowania godności osoby ludzkiej, wolności, demokracji, równości, państwa prawnego, jak również poszanowania praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości. Wartości te są wspólne państwom członkowskim w społeczeństwie opartym na pluralizmie, niedyskryminacji, tolerancji, sprawiedliwości, solidarności oraz na równości kobiet i mężczyzn”.

- 3 Artykuł 19 ust. 1 TUE stanowi:

„Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej obejmuje Trybunał Sprawiedliwości, Sąd i sądy wyspecjalizowane. Zapewnia on poszanowanie prawa w wykładni i stosowaniu traktatów.

Państwa członkowskie ustanawiają środki niezbędne do zapewnienia skutecznej ochrony prawnej w dziedzinach objętych prawem Unii”.

Traktat FUE

4 Artykuł 157 TFUE stanowi:

„1. Każde państwo członkowskie zapewnia stosowanie zasady równości wynagrodzeń dla pracowników płci męskiej i żeńskiej za taką samą pracę lub pracę takiej samej wartości.

2. Do celów niniejszego artykułu przez wynagrodzenie rozumie się zwykłą podstawową lub minimalną płacę albo uposażenie oraz wszystkie inne korzyści w gotówce lub w naturze, otrzymywane przez pracownika bezpośrednio lub pośrednio, z racji zatrudnienia, od pracodawcy.

[...]

3. Parlament Europejski i Rada [Unii Europejskiej], stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą i po konsultacji z Komitetem Ekonomiczno-Społecznym, przyjmują środki zmierzające do zapewnienia stosowania zasady równości szans i równości traktowania mężczyzn i kobiet w dziedzinie zatrudnienia i pracy, w tym zasadę równości wynagrodzeń za taką samą pracę lub pracę takiej samej wartości.

4. W celu zapewnienia pełnej równości między mężczyznami i kobietami w życiu zawodowym zasada równości traktowania nie stanowi przeszkody dla państwa członkowskiego w utrzymaniu lub przyjmowaniu środków przewidujących specyficzne korzyści, zmierzające do ułatwienia wykonywania działalności zawodowej przez osoby płci niedostatecznie reprezentowanej bądź zapobiegania niekorzystnym sytuacjom w karierze zawodowej i ich kompensowania”.

Karta praw podstawowych

5 Tytuł VI karty praw podstawowych, opatrzony nagłówkiem „Wymiar sprawiedliwości”, obejmuje art. 47, zatytułowany „Prawo do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu”, który stanowi:

„Każdy, kogo [czyjego] prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem, zgodnie z warunkami przewidzianymi w niniejszym artykule.

Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy ustawy. [...]

[...]”.

6 Zgodnie z art. 51 karty praw podstawowych:

„1. Postanowienia niniejszej karty mają zastosowanie do instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii przy poszanowaniu zasady pomocniczości oraz do państw członkowskich wyłącznie w zakresie, w jakim stosują one prawo Unii. Szanują one zatem prawa, przestrzegają zasad i popierają ich stosowanie zgodnie ze swymi odpowiednimi uprawnieniami i w poszanowaniu granic kompetencji Unii powierzonych jej w traktatach.

2. Niniejsza karta nie rozszerza zakresu zastosowania prawa Unii poza kompetencje Unii, nie ustanawia nowych kompetencji ani zadań Unii, ani też nie zmienia kompetencji i zadań określonych w traktatach”.

Dyrektywa 2006/54

7 Motywy 14 i 22 dyrektywy 2006/54 stanowią:

„(14) Pomimo że pojęcie wynagrodzenia w rozumieniu [art. 157 TFUE] nie obejmuje świadczeń z tytułu zabezpieczenia społecznego, nie ulega obecnie wątpliwości, iż systemy emerytalne urzędników państwowych wchodzą w zakres zasady równego wynagradzania, jeżeli świadczenia należne w ramach tego systemu wypłacane są pracownikowi z tytułu stosunku pracy z pracodawcą państwowym, niezależnie od faktu, że system taki stanowi część powszechnego ustawowego systemu zabezpieczenia społecznego”. Zgodnie z [wyrokami: z dnia 28 września 1994 r., Beune (C-7/93, EU:C:1994:350); z dnia 12 września 2002 r., Niemi (C-351/00, EU:C:2002:480)] warunek ten jest spełniony, jeżeli system emerytalny dotyczy szczególnej kategorii pracowników, a świadczenia wypłacane w ramach tego systemu są bezpośrednio zależne od okresu zatrudnienia i są obliczane na podstawie ostatniego wynagrodzenia urzędnika państwowego. Mając na względzie przejrzystość regulacji, właściwe jest zatem przyjęcie odpowiednich przepisów w tym zakresie.

[...]

(22) Zgodnie z [art. 157 ust. 4 TFUE] w celu zapewnienia pełnej równości w praktyce między kobietami a mężczyznami w życiu zawodowym zasada równego traktowania nie stanowi przeszkody dla państw członkowskich w utrzymaniu lub przyjmowaniu środków przewidujących szczególne korzyści w celu ułatwienia osobom płci niedostatecznie reprezentowanej wykonywania działalności zawodowej lub w celu zapobiegania niekorzystnym sytuacjom w karierze zawodowej i ich naprawiania. Z uwagi na obecną sytuację oraz mając na względzie deklarację nr 28 do traktatu z Amsterdamu, państwa członkowskie powinny mieć na celu przede wszystkim poprawę sytuacji kobiet w życiu zawodowym”.

8 Zgodnie z art. 1 dyrektywy 2006/54:

„Celem niniejszej dyrektywy jest wprowadzenie w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy.

W tym celu zawiera ona przepisy dotyczące wprowadzenia w życie zasady równego traktowania w odniesieniu do:

[...]

c) systemów zabezpieczenia społecznego pracowników.

[...]”.

9 Artykuł 2 ust. 1 tej dyrektywy stanowi:

„Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

a) »dyskryminacja bezpośrednia«: sytuacja, w której dana osoba traktowana jest mniej korzystnie ze względu na płeć niż jest, była lub byłaby traktowana inna osoba w porównywalnej sytuacji;

[...]

f) »systemy zabezpieczenia społecznego pracowników«: systemy nieobjęte dyrektywą 79/7/EWG z dnia 19 grudnia 1978 r. w sprawie stopniowego wprowadzania w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego [(Dz.U. 1979, L 6, s. 24)], które mają

na celu zapewnienie pracownikom najemnym i osobom prowadzącym działalność na własny rachunek, w przedsiębiorstwie, grupie przedsiębiorstw, gałęzi gospodarki lub należącym do grupy zawodowej, świadczeń, których celem jest uzupełnienie ustawowych systemów zabezpieczenia społecznego lub ich zastąpienie, niezależnie od tego, czy przystąpienie do nich jest obowiązkowe czy dobrowolne”.

10 Artykuł 3 dyrektywy 2006/54, zatytułowany „Działania pozytywne”, przewiduje:

„W celu zapewnienia w praktyce pełnej równości kobiet i mężczyzn w życiu zawodowym państwa członkowskie mogą utrzymywać lub przyjmować środki w rozumieniu [art. 157 ust. 4 TFUE]”.

11 Zawarty w tytule II dyrektywy 2006/54 rozdział 2, zatytułowany „Równe traktowanie w systemach zabezpieczenia społecznego pracowników”, zawiera w szczególności art. 5, 7 i 9 tego aktu.

12 Artykuł 5 tej dyrektywy stanowi:

„[...] w systemach zabezpieczenia społecznego pracowników nie może występować jakakolwiek bezpośrednia lub pośrednia dyskryminacja ze względu na płeć, w szczególności w stosunku do:

a) zakresu zastosowania takich systemów i warunków przystępowania do nich;

[...]”.

13 Artykuł 7 wspomnianej dyrektywy, zatytułowany „Zakres przedmiotowy”, przewiduje:

„1. Niniejszy rozdział stosuje się do:

a) systemów zabezpieczenia społecznego pracowników zapewniających ochronę przed następującymi rodzajami ryzyka:

[...]

(iii) starością, w tym wcześniejszym przejściem [do wcześniejszego przejścia] na emeryturę;

[...]

[...]

2. Niniejszy rozdział stosuje się również do systemów zabezpieczenia społecznego szczególnych kategorii pracowników, takich jak urzędnicy państwowi, jeżeli świadczenia należne w ramach systemu zabezpieczenia społecznego wypłacane są z tytułu stosunku pracy z pracodawcą państwowym. Fakt, że system taki stanowi część powszechnego ustawowego systemu zabezpieczenia społecznego, pozostaje bez uszczerbku dla tej kwestii”.

14 Zgodnie z art. 9 owej dyrektywy zatytułowanym „Przykłady dyskryminacji”:

„1. Do przepisów sprzecznych z zasadą równego traktowania należą przepisy, które posługują się pojęciem płci bezpośrednio lub pośrednio, jeżeli chodzi o:

[...]

f) ustanowienie różnego wieku emerytalnego;

[...]”.

Prawo polskie

Ustawa – Prawo o ustroju sądów powszechnych

- 15 Artykuł 69 §§ 1 i 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 98, poz. 1070, zwanej dalej „u.s.p.”) brzmiał następująco:

„§ 1. Sędzia przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 67. roku życia [...], chyba że nie później niż na sześć miesięcy przed ukończeniem tego życia wieku oświadczy Ministrowi Sprawiedliwości wolę dalszego zajmowania stanowiska i przedstawi zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego, wydane na zasadach określonych dla kandydata na stanowisko sędziowskie.

[...]

§ 3. W razie złożenia przez sędziego oświadczenia i przedstawienia zaświadczenia, o których mowa w § 1, sędzia może zajmować stanowisko nie dłużej niż do ukończenia 70. roku życia. [...].”

- 16 Artykuł 69 § 1 u.s.p. został wpierw zmieniony ustawą z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r., poz. 38, zwaną dalej „ustawą z dnia 16 listopada 2016 r.”), którą zarówno w odniesieniu do kobiet, jak i mężczyzn, obniżono wiek przejścia w stan spoczynku sędziów do 65 lat. Zmiana ta weszła w życie w dniu 1 października 2017 r.

- 17 Jednak jeszcze przed wejściem w życie tej zmiany art. 69 § 1 był przedmiotem nowej zmiany na podstawie art. 13 pkt 1 ustawy zmieniającej z dnia 12 lipca 2017 r., która weszła w życie w dniu 1 października 2017 r. W następstwie tej nowelizacji wiek przechodzenia przez sędziów w stan spoczynku ustalono na 60 lat w przypadku kobiet i 65 lat w przypadku mężczyzn.

- 18 Na podstawie art. 1 pkt 26 lit. b) i c) ustawy zmieniającej z dnia 12 lipca 2017 r. wprowadzono ponadto do art. 69 u.s.p. nowy § 1b i zmieniono jednocześnie § 3 tego ostatniego artykułu.

- 19 W wyniku zmian, o których mowa w dwóch poprzednich punktach, art. 69 wspomnianej ustawy stanowił:

„§ 1. Sędzia przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 60. roku życia w przypadku kobiety, a z dniem ukończenia 65. roku życia w przypadku mężczyzny, chyba że nie później niż na sześć miesięcy i nie wcześniej niż na dwanaście miesięcy przed ukończeniem tego wieku oświadczy Ministrowi Sprawiedliwości wolę dalszego zajmowania stanowiska i przedstawi zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego, wydane na zasadach określonych dla kandydata na stanowisko sędziowskie.

[...]

§ 1b. Minister Sprawiedliwości może wyrazić zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego, mając na względzie racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego oraz potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów. W przypadku niezakończenia postępowania związanego z dalszym zajmowaniem stanowiska sędziego po ukończeniu przez niego wieku, o którym mowa w § 1, sędzia pozostaje na stanowisku do czasu zakończenia tego postępowania.

[...]

§ 3. W razie wyrażenia przez Ministra Sprawiedliwości zgody, o której mowa w § 1b, sędzia może zajmować stanowisko nie dłużej niż do ukończenia 70. roku życia. [...]”.

20 Zgodnie z art. 91 u.s.p.:

„§ 1. Wysokość wynagrodzenia sędziów, zajmujących równorzędne stanowiska sędziowskie, różnicuje staż pracy lub pełnione funkcje.

[...]

§ 1c. Podstawę ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego w danym roku stanowi przeciętne wynagrodzenie w drugim kwartale roku poprzedniego, ogłaszane w *Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej »Monitor Polski«* [...].

[...]

§ 2. Wynagrodzenie zasadnicze sędziego określa się w stawkach, których wysokość ustala się z zastosowaniem mnożników podstawy ustalenia wynagrodzenia zasadniczego, o której mowa w § 1c. Stawki wynagrodzenia zasadniczego na poszczególnych stanowiskach sędziowskich oraz mnożniki, służące do ustalenia wysokości wynagrodzenia zasadniczego sędziów w poszczególnych stawkach, określa załącznik do ustawy. [...]

[...]

§ 7. Wynagrodzenie sędziów różnicuje ponadto dodatek za długoletnią pracę, wynoszący, począwszy od szóstego roku pracy, 5% wynagrodzenia zasadniczego i wzrastający po każdym roku o 1%, aż do osiągnięcia 20% wynagrodzenia zasadniczego.

[...]”.

21 Artykuł 91a u.s.p. stanowi:

„§ 1. Sędziemu obejmującemu stanowisko w sądzie rejonowym przysługuje wynagrodzenie zasadnicze w stawce pierwszej. Sędziemu obejmującemu stanowisko w sądzie okręgowym przysługuje wynagrodzenie zasadnicze w stawce czwartej, a jeżeli na niższym stanowisku otrzymywał już wynagrodzenie w stawce czwartej albo piątej – przysługuje mu wynagrodzenie zasadnicze w stawce, odpowiednio, piątej albo szóstej. Sędziemu obejmującemu stanowisko w sądzie apelacyjnym przysługuje wynagrodzenie zasadnicze w stawce siódmej, a jeżeli na niższym stanowisku otrzymywał już wynagrodzenie w stawce siódmej albo ósmej – przysługuje mu wynagrodzenie zasadnicze w stawce, odpowiednio, ósmej albo dziewiątej. [...]

[...]

§ 3. Wynagrodzenie zasadnicze sędziego określa się w stawce bezpośrednio wyższej po upływie kolejnych pięciu lat pracy na danym stanowisku sędziowskim.

§ 4. Do okresu pracy na stanowisku sędziego sądu rejonowego dolicza się okres pracy na stanowisku asesora sądowego.

[...]”.

- 22 Na podstawie art. 13 pkt 1 ustawy zmieniającej z dnia 12 lipca 2017 r. zmieniono art. 100 § 1 u.s.p. i wprowadzono do tego artykułu nowe §§ 4a i 4b. W następstwie tych zmian wspomniany art. 100 stanowił:

„§ 1. Sędziemu, który został przeniesiony w stan spoczynku, w razie zmiany ustroju sądów lub zmiany granic okręgów sądowych, przysługuje do czasu osiągnięcia wieku 60 lat w przypadku kobiety, a 65 lat w przypadku mężczyzny, uposażenie w wysokości wynagrodzenia pobieranego na ostatnio zajmowanym stanowisku.

§ 2. Sędziemu przechodzącemu lub przeniesionemu w stan spoczynku z powodu wieku, choroby lub utraty sił przysługuje uposażenie w wysokości 75% wynagrodzenia zasadniczego i dodatku za wysługę lat, pobieranych na ostatnio zajmowanym stanowisku.

§ 3. Uposażenie, o którym mowa w § 1 i 2, podwyższa się stosownie do zmian wysokości wynagrodzeń zasadniczych sędziów czynnych zawodowo.

[...]

§ 4a. W przypadku, o którym mowa w § 1, sędzia w stanie spoczynku otrzymuje jednorazową odprawę z chwilą osiągnięcia wieku 60 lat w przypadku kobiety, a 65 lat w przypadku mężczyzny.

§ 4b. Sędziemu, który powrócił na stanowisko poprzednio zajmowane albo stanowisko równorzędne poprzednio zajmowanemu w trybie art. 71c § 4 albo art. 74 § 1a, w razie przejścia lub przeniesienia w stan spoczynku przysługuje jednorazowa odprawa w kwocie stanowiącej różnicę między wysokością odprawy wyliczonej na dzień przejścia lub przeniesienia w stan spoczynku a wysokością odprawy wypłaconej. W przypadku, o którym mowa w § 1, odprawa przysługuje z chwilą osiągnięcia wieku 60 lat w przypadku kobiety, a 65 lat w przypadku mężczyzny”.

Ustawa – Prawo o prokuraturze

- 23 Artykuł 127 ust. 1 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2016 r., poz. 177, zwanej dalej „prawem o prokuraturze”) stanowi:

„Do prokuratorów stosuje się odpowiednio przepisy art. 69–71, [...] art. 99–102 [...] [u.s.p], jeżeli przepisy niniejszej ustawy nie stanowią inaczej. [...]”.

- 24 Zgodnie z art. 124 prawa o prokuraturze:

„§ 1. Wysokość wynagrodzenia prokuratorów zajmujących równorzędne stanowiska prokuratora różnicuje staż pracy lub pełnione funkcje. [...]

§ 2. Wynagrodzenie zasadnicze prokuratora określa się w stawkach, których wysokość ustala się z zastosowaniem mnożników podstawy ustalenia wynagrodzenia zasadniczego prokuratora.

§ 3. Prokuratorowi obejmującemu stanowisko w:

- prokuraturze rejonowej – przysługuje wynagrodzenie zasadnicze w stawce pierwszej;
- prokuraturze okręgowej – przysługuje wynagrodzenie zasadnicze w stawce czwartej, a jeżeli na niższym stanowisku otrzymywał już wynagrodzenie w stawce czwartej albo piątej – przysługuje mu wynagrodzenie zasadnicze w stawce, odpowiednio, piątej albo szóstej;

- prokuraturze regionalnej – przysługuje wynagrodzenie zasadnicze w stawce siódmej, a jeżeli na niższym stanowisku otrzymywał już wynagrodzenie w stawce siódmej albo ósmej – przysługuje mu wynagrodzenie zasadnicze w stawce, odpowiednio, ósmej albo dziewiątej.

[...]

§ 5. Wynagrodzenie zasadnicze prokuratora określa się w stawce bezpośrednio wyższej po upływie kolejnych 5 lat pracy na danym stanowisku prokuratora.

§ 6. Do okresu pracy na stanowisku prokuratora prokuratury rejonowej dolicza się okres powierzenia wykonywania czynności prokuratorskich na stanowisku asesora prokuratury.

[...]

§ 11. Prokuratorowi przysługuje dodatek za długoletnią pracę wynoszący, począwszy od 6. roku pracy, 5% aktualnie pobieranego przez prokuratora wynagrodzenia zasadniczego i wzrastający po każdym kolejnym roku pracy o 1% tego wynagrodzenia, aż do osiągnięcia 20% wynagrodzenia zasadniczego. Po 20 latach pracy dodatek wypłacany jest, bez względu na staż pracy powyżej tego okresu, w wysokości 20% aktualnie pobieranego przez prokuratora wynagrodzenia zasadniczego.

[...]”.

- 25 Na mocy art. 13 pkt 3 ustawy zmieniającej z dnia 12 lipca 2017 r. zmieniono niektóre inne przepisy prawa o prokuraturze, w szczególności poprzez wprowadzenie odniesień do nowej granicy wieku przejścia w stan spoczynku przez prokuratorów, mianowicie 60 lat w przypadku kobiet oraz 65 lat w przypadku mężczyzn.

Ustawa o Sądzie Najwyższym z 2002 r.

- 26 Artykuł 30 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2002 r., Nr 240, poz. 2052, zwanej dalej „ustawą o Sądzie Najwyższym z 2002 r.”), określał w swym § 1, że sędzia Sądu Najwyższego przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 70. roku życia. Artykuł 30 § 2 tej ustawy przewidywał jednak, że sędziowie, którzy o to wniosą, mogą przejść w stan spoczynku po ukończeniu 67. roku życia.

- 27 Artykuł 30 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2002 r. został wpierw zmieniony ustawą z dnia 16 listopada 2016 r., obniżającą wiek, w którym można było złożyć taki wniosek, do 65. roku życia. Jednakże jeszcze przed wejściem w życie tej zmiany ten sam przepis został ponownie poddany nowelizacji na mocy art. 13 pkt 2 ustawy zmieniającej z dnia 12 lipca 2017 r. W brzmieniu uwzględniającym tę ostatnią zmianę art. 30 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2002 r. przewidywał:

„Sędzia Sądu Najwyższego przechodzi na swój wniosek w stan spoczynku:

- 1) po ukończeniu 60. roku życia w przypadku kobiety, a 65. roku życia w przypadku mężczyzny;

[...]”.

- 28 Artykuły 42 i 43 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2002 r. stanowiły:

„Artykuł 42

[...]

§ 4. Wynagrodzenie sędziego Sądu Najwyższego określa się w stawce podstawowej albo w stawce awansowej. Stawka awansowa stanowi 115% stawki podstawowej.

§ 5. Sędzia Sądu Najwyższego, obejmując stanowisko, otrzymuje wynagrodzenie zasadnicze w stawce podstawowej. Po siedmiu latach pracy wynagrodzenie zasadnicze sędziego podwyższa się do wysokości stawki awansowej.

[...]

Artykuł 43

Sędziemu Sądu Najwyższego przysługuje dodatek za długoletnią pracę wynoszący za każdy rok 1% wynagrodzenia zasadniczego, nie więcej jednak niż 20% tego wynagrodzenia. Do okresu pracy, od którego zależy wysokość dodatku, wlicza się również przypadający przed powołaniem na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego okres stosunku służbowego lub stosunku pracy, jak również okres wykonywania zawodu adwokata, radcy prawnego lub notariusza”.

29 Artykuł 50 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2002 r. brzmiał następująco:

„Sędziemu Sądu Najwyższego w stanie spoczynku przysługuje uposażenie w wysokości 75% wynagrodzenia zasadniczego i dodatku za wysługę lat, pobieranych na ostatnio zajmowanym stanowisku. Uposażenie to jest waloryzowane w terminach i w wysokości stosownie do zmian wynagrodzenia zasadniczego sędziów Sądu Najwyższego czynnych zawodowo”.

30 Ustawa o Sądzie Najwyższym z 2002 r. została uchylona i zastąpiona ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2018 r., poz. 5, zwaną dalej „ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r.”), która weszła w życie w dniu 3 kwietnia 2018 r.

Postępowanie poprzedzające wniesienie skargi

31 Uznawszy, że w następstwie przyjęcia art. 1 pkt 26 lit. b) i c) oraz art. 13 pkt 1–3 ustawy zmieniającej z dnia 12 lipca 2017 r. Rzeczpospolita Polska uchybiła swoim zobowiązaniom wynikającym z jednej strony z art. 157 TFUE, a także z art. 5 lit. a) i art. 9 ust. 1 lit. f) dyrektywy 2006/54, zaś z drugiej strony z art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE w związku z art. 47 karty praw podstawowych, Komisja, w dniu 28 lipca 2017 r., skierowała do tego państwa członkowskiego wezwanie do usunięcia uchybienia. Rzeczpospolita Polska odpowiedziała na to wezwanie pismem z dnia 31 sierpnia 2017 r., w którym zakwestionowała zarzucane jej naruszenia prawa Unii.

32 W dniu 12 września 2017 r. Komisja wydała uzasadnioną opinię, w której podtrzymała stanowisko, że wskazane w punkcie powyżej przepisy krajowe naruszają przywołane postanowienia prawa Unii. W konsekwencji Komisja wezwała Rzeczpospolitą Polską do podjęcia niezbędnych środków w celu zastosowania się do uzasadnionej opinii w terminie miesiąca od jej doręczenia. Rzeczpospolita Polska odpowiedziała na to wezwanie pismem z dnia 12 października 2017 r., w którym twierdziła, że nie doszło do wystąpienia zarzucanych jej naruszeń.

33 W tych okolicznościach Komisja postanowiła wnieść skargę w niniejszej sprawie.

Postępowanie przed Trybunałem

- 34 Po przeprowadzeniu pisemnego etapu postępowania, w którego toku Rzeczpospolita Polska złożyła odpowiedź na skargę, a następnie duplikę, w odpowiedzi na wniesioną przez Komisję replikę, przedstawione ustnie argumenty stron zostały wysłuchane podczas rozprawy, która odbyła się w dniu 8 kwietnia 2019 r. Rzecznik generalny przedstawił opinię w dniu 20 czerwca 2019 r., w którym to dniu, w konsekwencji, został zakończony ustny etap postępowania.
- 35 Pismem złożonym w sekretariacie Trybunału w dniu 16 września 2019 r. Rzeczpospolita Polska wniosła o otwarcie ustnego etapu postępowania na nowo. Na poparcie tego wniosku Rzeczpospolita Polska wskazała w istocie, że nie zgadza się z opinią rzecznika generalnego, która opierała się – jak miałyby wynikać „z treści i kontekstu” niektórych punktów tej opinii oraz z analogicznych punktów zawartych w opinii rzecznika generalnego przedstawionej w dniu 11 kwietnia 2019 r. w sprawie Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) (C-619/18, EU:C:2019:325) – na błędnym, zdaniem tego państwa, odczytaniu wcześniejszego orzecznictwa Trybunału, a w szczególności wyroków z dnia 27 lutego 2018 r., Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117), i z dnia 25 lipca 2018 r., Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586), który to sposób interpretacji nie był ponadto przedmiotem dyskusji między stronami.
- 36 W tym względzie należy przypomnieć, po pierwsze, że statut Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz regulamin postępowania przed Trybunałem nie dają stronom możliwości przedkładania uwag w odpowiedzi na opinię przedstawioną przez rzecznika generalnego (wyrok z dnia 6 marca 2018 r., Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, pkt 26 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 37 Po drugie, na podstawie art. 252 akapit drugi TFUE rzecznik generalny przedstawia publicznie, przy zachowaniu całkowitej bezstronności i niezależności, uzasadnioną opinię w sprawach, które zgodnie ze statutem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wymagają jego zaangażowania. Trybunał nie jest związany ani tą opinią, ani uzasadnieniem, w oparciu o które rzecznik generalny dochodzi do zawartych w niej wniosków. W konsekwencji okoliczność, że jedna ze stron nie zgadza się z opinią rzecznika generalnego, bez względu na to, jakie kwestie poruszono w tej opinii, nie może sama w sobie stanowić uzasadnienia dla otwarcia ustnego etapu postępowania na nowo (wyrok z dnia 6 marca 2018 r., Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, pkt 27 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 38 Niemniej jednak Trybunał może w każdej chwili, po zapoznaniu się ze stanowiskiem rzecznika generalnego, postanowić o otwarciu ustnego etapu postępowania na nowo, zgodnie z art. 83 regulaminu postępowania, w szczególności jeśli uzna, że okoliczności zawisłej przed nim sprawy nie są wystarczająco wyjaśnione, lub też jeśli sprawa ma zostać rozstrzygnięta na podstawie argumentu, który nie był przedmiotem dyskusji między stronami (wyrok z dnia 6 marca 2018 r., Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, pkt 28 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 39 W niniejszym wypadku Trybunał stwierdza jednak, po zapoznaniu się ze stanowiskiem rzecznika generalnego, że w następstwie pisemnego etapu postępowania oraz przeprowadzonej przed nim rozprawy, dysponuje wszystkimi informacjami koniecznymi do wydania wyroku. Zaznacza on ponadto, że podstawą rozstrzygnięcia sprawy nie może być argument, który nie był przedmiotem dyskusji między stronami.
- 40 W tych okolicznościach nie ma potrzeby zarządzenia otwarcia ustnego etapu postępowania na nowo.

W przedmiocie skargi

W przedmiocie dalszego istnienia przedmiotu sporu

- 41 W duplice i podczas rozprawy Rzeczpospolita Polska podniosła, że w wyniku wejścia w życie, w dniu 23 maja 2018 r., ustawy z dnia 12 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz ustawy o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2018 r., poz. 848, zwanej dalej „ustawą z dnia 12 kwietnia 2018 r.”) niniejsze postępowanie w sprawie stwierdzenia uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego stało się bezprzedmiotowe.
- 42 Jeśli chodzi o zarzut pierwszy, dotyczący naruszenia art. 157 TFUE oraz art. 5 lit. a) i art. 9 ust. 1 lit. f) dyrektywy 2006/54, Rzeczpospolita Polska wskazuje bowiem, że w drodze art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 12 kwietnia 2018 r. zmieniono przepisy art. 13 pkt 1 i 3 ustawy zmieniającej z dnia 12 lipca 2017 r., uchylając krytykowane przez Komisję zróżnicowanie mężczyzn i kobiet w zakresie wieku przejścia w stan spoczynku sędziów sądów powszechnych oraz prokuratorów w Polsce. Co się tyczy przepisów dotyczących wieku przejścia w stan spoczynku sędziów Sądu Najwyższego, zostały one już wcześniej zastąpione przepisami zawartymi w ustawie z dnia 8 grudnia 2017 r.
- 43 Z kolei, jeżeli chodzi o zarzut drugi, dotyczący naruszenia art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE w związku z art. 47 karty praw podstawowych, zmiany wprowadzone w art. 13 pkt 1 i art. 1 pkt 26 lit. b) i c) ustawy zmieniającej z dnia 12 lipca 2017 r. w drodze art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 12 kwietnia 2018 r. skutkują, zdaniem tego państwa, tym, że art. 69 § 1b u.s.p. stanowi obecnie, iż to Krajowa Rada Sądownictwa, a nie Minister Sprawiedliwości, może wyrazić zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego w sądach powszechnych w Polsce po ukończeniu 65. roku życia. Na mocy tych zmian Krajowa Rada Sądownictwa została ponadto zobowiązana do podejmowania decyzji w tym względzie przy uwzględnieniu kryteriów innych niż te, które do tej pory miały zastosowanie przy podejmowaniu decyzji przez Ministra Sprawiedliwości.
- 44 Z kolei Komisja wskazała na rozprawie, że podtrzymuje swoją skargę.
- 45 W tym względzie, i to nawet bez potrzeby badania, czy wprowadzone w ten sposób przez Rzeczpospolitą Polską zmiany ustawodawcze mogą doprowadzić w całości lub w części do usunięcia zarzucanych temu państwu uchybień, wystarczy przypomnieć, że – jak wynika z utrwalonego orzecznictwa – wystąpienie uchybienia powinno być oceniane z punktu widzenia sytuacji istniejącej w danym państwie członkowskim w momencie upływu terminu określonego w uzasadnionej opinii, a zmiany, które zostały wprowadzone w okresie późniejszym, nie mogą być uwzględniane przez Trybunał (wyrok z dnia 6 listopada 2012 r., Komisja/Węgry, C-286/12, EU:C:2012:687, pkt 41 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 46 W niniejszej sprawie bezsporne jest, że w momencie upływu terminu wyznaczonego przez Komisję w uzasadnionej opinii przepisy krajowe, które Komisja poddaje krytyce w niniejszej skardze, wciąż obowiązywały. Wynika z tego, że Trybunał powinien wydać orzeczenie w przedmiocie tej skargi.

W przedmiocie zarzutu pierwszego

Argumentacja stron

- 47 W ramach zarzutu pierwszego Komisja podnosi, że wprowadzone w art. 13 ust. 1–3 ustawy zmieniającej z dnia 12 lipca 2017 r. rozróżnienie między kobietami i mężczyznami w zakresie, z jednej strony, wieku przejścia w stan spoczynku sędziów sądów powszechnych i prokuratorów w Polsce, a z drugiej strony, wieku, w którym możliwe jest wcześniejsze przejście w stan spoczynku przez

sędziów Sądu Najwyższego, tj. w obu wypadkach 60 lat w przypadku kobiet i 65 lat w przypadku mężczyzn, stanowi dyskryminację ze względu na płeć zakazaną przez art. 157 TFUE oraz art. 5 lit. a) i art. 9 ust. 1 lit. f) dyrektywy 2006/54.

- 48 Zdaniem Komisji systemy uposażenia w stanie spoczynku mające zastosowanie do tych trzech kategorii sędziów lub prokuratorów wchodzi w zakres pojęcia „wynagrodzenia” w rozumieniu art. 157 TFUE oraz w zakres stosowania dyrektywy 2006/54, ponieważ spełniają one trzy kryteria ustanowione w orzecznictwie Trybunału, a mianowicie uposażenie przewidziane w tych systemach dotyczy jedynie szczególnej kategorii pracowników, jest ono bezpośrednio związane z przepracowanym czasem, a jego wysokość jest obliczana na podstawie ostatniego wynagrodzenia.
- 49 Po pierwsze bowiem, każdy ze wspomnianych systemów dotyczy szczególnej kategorii pracowników. Po drugie, wysokość uposażenia otrzymywanego w stanie spoczynku jest obliczana na podstawie wynagrodzenia pobieranego na ostatnio zajmowanym stanowisku, jako że została ustalona na poziomie 75% tego wynagrodzenia. Po trzecie, takie uposażenie jest bezpośrednio związane z okresem zajmowania stanowiska, ponieważ z właściwych przepisów krajowych wynika, iż liczba przepracowanych lat jest czynnikiem decydującym przy obliczaniu każdego z dwóch składników tego uposażenia, a mianowicie wynagrodzenia zasadniczego i dodatku za długoletnią pracę.
- 50 Zarówno zaś art. 157 TFUE, jak i art. 5 lit. a) i art. 9 ust. 1 lit. f) dyrektywy 2006/54 stoją na przeszkodzie ustanowieniu dla przyznania takich świadczeń odmiennych warunków wiekowych w zależności od płci.
- 51 Ponadto Komisja stoi na stanowisku, że sporne zróżnicowanie nie stanowi środka działań pozytywnych, na które zezwalają postanowienia art. 157 ust. 4 TFUE i art. 3 dyrektywy 2006/54.
- 52 Ze swej strony Rzeczpospolita Polska twierdzi przede wszystkim, że rozpatrywane systemy przechodzenia w stan spoczynku nie są objęte ani zakresem art. 157 TFUE, ani zakresem dyrektywy 2006/54, lecz powinny podlegać dyrektywie Rady 79/7/EWG z dnia 19 grudnia 1978 r. w sprawie stopniowego wprowadzania w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego (Dz.U. 1979, L 6, s. 24), której art. 7 ust. 1 lit. a) przewiduje dla państw członkowskich możliwość wyłączenia z zakresu stosowania tej dyrektywy kwestii ustalenia wieku emerytalnego dla celów przyznania emerytur. Omawiane systemy nie spełniają bowiem jednego z trzech kryteriów wymienionych w pkt 48 niniejszego wyroku, a mianowicie tego, że sporne uposażenie powinno bezpośrednio wynikać z przepracowanego okresu.
- 53 Okoliczność, że dodatek za długoletnią pracę jest ograniczony do 20% wynagrodzenia zasadniczego i że taki pułap jest osiąganym po 20 latach pracy, oznacza zdaniem tego państwa, że okres pracy ma drugorzędne znaczenie dla obliczenia wysokości uposażenia w stanie spoczynku.
- 54 Co się tyczy wynagrodzenia zasadniczego, jeśli wziąć pod uwagę, że od momentu objęcia stanowiska w sądzie rejonowym lub w prokuraturze rejonowej sędzia lub prokurator otrzymuje wynagrodzenie zasadnicze w stawce pierwszej, a wynagrodzenie zasadnicze w stawce bezpośrednio wyższej uzyskuje po upływie kolejnych pięciu lat pracy na danym stanowisku, to każdy sędzia lub prokurator osiąga najwyższą, piątą stawkę awansową po 20 latach służby. Rzeczpospolita Polska wskazuje, że nabycie kolejnych stawek awansowych w wyniku przejścia do sądu lub prokuratury wyższego szczebla jest uzależnione od indywidualnej ścieżki awansowej danego sędziego lub prokuratora, a zatem nie jest bezpośrednio związana ze stażem pracy.
- 55 Tym samym zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami krajowymi każdy sędzia lub prokurator, niezależnie od tego, czy jest kobietą czy mężczyzną, wliczając w to także osoby pracujące wcześniej w innym zawodzie upoważniającym do objęcia stanowiska sędziego lub prokuratora, otrzymuje dodatek za długoletnią pracę i wynagrodzenie zasadnicze w najwyższej stawce na długo przed osiągnięciem wieku przejścia w stan spoczynku. Oznacza to, że wprowadzone ustawą zmieniającą

z dnia 12 lipca 2017 r. rozróżnienie między mężczyznami a kobietami w zakresie wieku przejścia w stan spoczynku nie ma żadnego wpływu na wysokość otrzymywanego przez tych sędziów lub prokuratorów uposażenia, i to nawet w przypadku wcześniejszego przejścia w stan spoczynku, ponieważ ta ostatnia możliwość podlega wymogowi wykazania się co najmniej 25-letnim doświadczeniem zawodowym.

- 56 Wreszcie Rzeczpospolita Polska wskazuje, że w czasie gdy zaskarżone przez Komisję przepisy nadal obowiązywały, istniały przepisy przejściowe, a mianowicie przepisy przewidziane w art. 26 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r., zgodnie z którymi wszyscy sędziowie, zarówno kobiety, jak i mężczyźni, którzy podlegali przepisom ustawy zmieniającej z dnia 12 lipca 2017 r. i osiągnęli najpóźniej w dniu 30 kwietnia 2018 r. wiek 60 lat w przypadku kobiet i 65 lat w przypadku mężczyzn, mogli skorzystać z wcześniej obowiązującego wieku przejścia w stan spoczynku, identycznego dla mężczyzn i kobiet, za złożeniem jedynie oświadczenia w przewidzianym prawem terminie i bez konieczności uzyskania zezwolenia od jakiegokolwiek organu.
- 57 Poilkowo Rzeczpospolita Polska stoi na stanowisku, że sporne przepisy krajowe stanowią „dopuszczalne działanie pozytywne” na podstawie art. 157 ust. 4 TFUE i art. 3 dyrektywy 2006/54. Z uwagi bowiem na swoją szczególną rolę społeczną związaną z macierzyństwem i wychowaniem dzieci kobiety odczuwają więcej trudnień w zaangażowaniu się w sposób ciągły w pracę zawodową, skutkiem czego rzadziej niż mężczyźni korzystają z awansu zawodowego. W interesie publicznym pozostaje jednak, aby wymagania stawiane w procesie ubiegania się o awans były nadal wysokie i jednolite, w związku z tym niemożliwe jest wprowadzenie szczególnych ułatwień, które stanowiłyby odpowiedź na doświadczane w ten sposób przez kobiety trudnienia w rozwoju ich kariery zawodowej. Możliwość wcześniejszego przejścia w stan spoczynku ma zatem stanowić pośrednią kompensatę niekorzystnych sytuacji, jakich doświadczają z reguły kobiety.

Ocena Trybunału

- 58 Po pierwsze, należy przypomnieć, że w myśl art. 157 ust. 1 TFUE każde państwo członkowskie zapewnia stosowanie zasady równości wynagrodzeń dla pracowników płci żeńskiej i męskiej za taką samą pracę lub pracę tej samej wartości. Zgodnie z art. 157 ust. 2 akapit pierwszy TFUE przez wynagrodzenie rozumie się zwykłą podstawową lub minimalną płacę albo uposażenie oraz wszystkie inne korzyści w gotówce lub w naturze, otrzymywane przez pracownika bezpośrednio lub pośrednio, z racji zatrudnienia, od pracodawcy.
- 59 W celu dokonania oceny, czy świadczenie emerytalne wchodzi w zakres stosowania art. 157 TFUE, decydujące znaczenie może mieć jedynie kryterium wywiedzione ze stwierdzenia, że świadczenie emerytalne jest wypłacane pracownikowi z racji stosunku pracy łączącego go z byłym pracodawcą, a zatem kryterium zatrudnienia, wynikające z samej treści wspomnianego postanowienia (wyrok z dnia 15 stycznia 2019 r., E.B., C-258/17, EU:C:2019:17, pkt 45 i przytoczone tam orzecznictwo). Świadczenia otrzymywane w ramach systemu emerytalnego, który jest uzależniony zasadniczo od stanowiska, jakie zajmował zainteresowany, są powiązane z wynagrodzeniem i są objęte zakresem wskazanego powyżej postanowienia (wyrok z dnia 26 marca 2009 r., Komisja/Grecja, C-559/07, niepublikowany, EU:C:2009:198, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 60 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w zakres stosowania art. 157 TFUE wchodzi świadczenie emerytalne, które dotyczy jedynie szczególnej kategorii pracowników, które jest bezpośrednio zależne od przepracowanego okresu i którego wysokość jest obliczana na podstawie ostatniego wynagrodzenia (wyrok z dnia 15 stycznia 2019 r., E.B., C-258/17, EU:C:2019:17, pkt 46 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 61 W niniejszym przypadku sędziów sądów powszechnych, sędziów Sądu Najwyższego i prokuratorów w Polsce, do których mają zastosowanie trzy przedmiotowe systemy przechodzenia w stan spoczynku, należy uznać za szczególne kategorie pracowników w rozumieniu orzecznictwa, o którym mowa

w poprzednim punkcie. W tym względzie z utrwalonego orzecznictwa wynika bowiem, że urzędnicy korzystający z systemu emerytalnego odróżniają się od pracowników zatrudnionych w przedsiębiorstwie, grupie przedsiębiorstw, gałęzi gospodarki lub należących do grupy zawodowej jedynie z uwagi na cechy szczególne regulujące ich stosunek pracy z państwem lub z innymi podmiotami i pracodawcami prawa publicznego (wyroki: z dnia 29 listopada 2001 r., Griesmar, C-366/99 P, EU:C:2001:648, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 26 marca 2009 r., Komisja/Grecja, C-559/07, niepublikowany, EU:C:2009:198, pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 62 Równie bezsporne jest to, że w niniejszym wypadku wysokość uposażenia wypłacanego w stanie spoczynku w ramach każdej z tych trzech kategorii sędziów lub prokuratorów jest obliczana na podstawie ostatniego wynagrodzenia uprawnionych osób. Z art. 100 § 2 u.s.p., z art. 127 § 1 prawa o prokuraturze, który odsyła do wyżej wspomnianego art. 100, oraz z art. 50 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2002 r. wynika bowiem, że wysokość uposażenia wypłacanego tym sędziom i prokuratorom wynosi 75% wynagrodzenia zasadniczego i dodatku za długoletnią pracę pobieranych przez nich na ostatnio zajmowanym stanowisku.
- 63 Co się tyczy kwestii, czy takie uposażenie jest bezpośrednio zależne od przepracowanego przez uprawnionych czasu, należy stwierdzić, z jednej strony, że z przepisów art. 91 § 1 i art. 91a § 3 u.s.p., z art. 124 §§ 1 i 5 prawa o prokuraturze oraz z art. 42 §§ 4 i 5 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2002 r. wynika, że wysokość wynagrodzenia zasadniczego, które stanowi jeden z dwóch składników ostatniego wynagrodzenia, stanowiącego podstawę do zastosowania, przy obliczaniu wysokości uposażenia należnego tym różnym kategoriom sędziów i prokuratorów, stawki procentowej wynoszącej 75%, zmienia się między innymi w zależności od stażu pracy danych sędziów i prokuratorów.
- 64 Z drugiej strony, jeżeli chodzi o drugi składnik tego ostatnio pobieranego wynagrodzenia, a mianowicie dodatek za długoletnią pracę, z art. 91 § 7 u.s.p., z art. 124 § 11 prawa o prokuraturze oraz z art. 43 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2002 r. wynika, że przy obliczaniu tego dodatku należy uwzględnić liczbę lat pracy, ponieważ dodatek ten wynosi 5% wynagrodzenia zasadniczego po pięciu latach pracy, a następnie wzrasta o 1 punkt procentowy za każdy rok pracy w okresie 15 lat.
- 65 Ponadto, jak zwraca uwagę Komisja, dodatek za długoletnią pracę, jako że sam stanowi odsetek kwoty wynagrodzenia zasadniczego, które zmienia się wraz ze stażem pracy uprawnionych sędziów i prokuratorów, również jest uzależniony od przepracowanego przez uprawnionych czasu.
- 66 W tych okolicznościach wszystkie przywołane przez Rzeczpospolitą Polską i mające różny charakter okoliczności, o których mowa w pkt 53–55 niniejszego wyroku, są pozbawione znaczenia przy ustalaniu, czy uposażenie wypłacane w ramach przedmiotowych systemów przechodzenia w stan spoczynku wchodzi w zakres pojęcia „wynagrodzenia” w rozumieniu art. 157 TFUE.
- 67 Tego rodzaju okoliczności nie mają również wpływu na fakt, że – jak wynika z ustaleń zawartych w pkt 63–65 niniejszego wyroku – staż pracy zainteresowanych osób odgrywa w tym wypadku decydującą rolę przy obliczaniu wysokości ich uposażenia, ani na fakt, że uposażenie wypłacane w ramach omawianych systemów przechodzenia w stan spoczynku jest w znacznej mierze zależne od zajmowanego przez uprawnionych stanowiska, co zgodnie z utrwalonym orzecznictwem przywołanym w pkt 59 niniejszego wyroku stanowi kryterium decydujące dla zakwalifikowania go jako „wynagrodzenia” w rozumieniu art. 157 TFUE (zob. podobnie wyroki: z dnia 28 września 1994 r., Beune, C-7/93, EU:C:1994:350, pkt 5, 46; z dnia 29 listopada 2001 r., Griesmar, C-366/99, EU:C:2001:648, pkt 33–35; a także z dnia 12 września 2002 r., Niemi, C-351/00, EU:C:2002:480, pkt 45, 55).
- 68 W tym względzie należy również uściślić, że – jak podnosi Komisja – ten związek między uposażeniem i stanowiskiem zajmowanym przez zainteresowanych jest dodatkowo wzmocniony przez to, że z art. 100 § 3 u.s.p., z art. 127 § 1 prawa o prokuraturze, który odsyła do wspomnianego art. 100, oraz

z art. 50 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2002 r. wynika, iż owo uposażenie podlega rewaloryzacji, stosownie do zmian wysokości wynagrodzeń zasadniczych sędziów i prokuratorów czynnych zawodowo.

- 69 Z powyższego wynika, że uposażenie wypłacane w ramach takich systemów jak te ustanowione w u.s.p., w prawie o prokuraturze i w ustawie o Sądzie Najwyższym z 2002 r. wchodzi w zakres pojęcia „wynagrodzenia” w rozumieniu art. 157 TFUE.
- 70 Co się tyczy dyrektywy 2006/54, a w szczególności art. 5 lit. a) i art. 9 ust. 1 lit. f) tego aktu, które w ocenie Komisji również zostały naruszone, należy zauważyć, że oba te przepisy zawarte są w rozdziale 2 tytułu II tej dyrektywy, który obejmuje, jak wskazuje tytuł tego rozdziału, przepisy poświęcone równemu traktowaniu w systemach zabezpieczenia społecznego pracowników.
- 71 Artykuł 7 dyrektywy 2006/54, który określa zakres przedmiotowy stosowania wspomnianego rozdziału 2, stanowi w swoim ust. 2, że ów rozdział ma zastosowanie między innymi do systemów zabezpieczenia społecznego szczególnych kategorii pracowników, takich jak urzędnicy państwowi, jeżeli świadczenia należne w ramach takiego systemu wypłacane są z tytułu stosunku pracy z pracodawcą państwowym.
- 72 W tym względzie z motywu 14 dyrektywy 2006/54 wynika, że prawodawca Unii zamierzał uwzględnić fakt, iż zgodnie z orzecznictwem Trybunału przypomnianym w pkt 60 niniejszego wyroku systemy emerytalne urzędników państwowych wchodzi w zakres zasady równego wynagradzania ustanowionej w art. 157 TFUE, jeżeli świadczenia należne w ramach tego systemu wypłacane są pracownikowi z tytułu stosunku pracy z pracodawcą państwowym, przy czym warunek ten jest spełniony, jeżeli dany system emerytalny dotyczy szczególnej kategorii pracowników, a świadczenia wypłacane w ramach tego systemu są bezpośrednio zależne od okresu zatrudnienia i obliczane na podstawie ostatniego wynagrodzenia urzędnika państwowego.
- 73 Z pkt 61–69 niniejszego wyroku wynika zaś, że trzy systemy przechodzenia w stan spoczynku, których dotyczy niniejsza skarga, spełniają te warunki, w związku z czym mieszczą się w zakresie przedmiotowym rozdziału 2 tytułu II dyrektywy 2006/54, a w konsekwencji są też objęte art. 5 i 9 tej dyrektywy.
- 74 Po drugie, należy przypomnieć, że w myśl utrwalonego orzecznictwa art. 157 TFUE zakazuje wszelkiej dyskryminacji w zakresie wynagrodzenia pracowników płci męskiej i żeńskiej, niezależnie od mechanizmu, który powoduje taką nierówność. Zgodnie z owym orzecznictwem ustalenie, do celów przyznania świadczenia stanowiącego wynagrodzenie w rozumieniu art. 157 TFUE, odmiennego warunku dotyczącego wieku w zależności od płci jest sprzeczne z tym postanowieniem (zob. podobnie wyroki: z dnia 17 maja 1990 r., Barber, C-262/88, EU:C:1990:209, pkt 32; z dnia 12 września 2002 r., Niemi, C-351/00, EU:C:2002:480, pkt 53; a także z dnia 13 listopada 2008 r., Komisja/Włochy, C-46/07, niepublikowany, EU:C:2008:618, pkt 55).
- 75 Jeżeli chodzi o art. 5 lit. a) dyrektywy 2006/54, to stanowi on, że w systemach zabezpieczenia społecznego pracowników nie może występować jakakolwiek bezpośrednia lub pośrednia dyskryminacja ze względu na płeć, w szczególności w stosunku do zakresu zastosowania takich systemów i warunków przystępowania do nich.
- 76 Ze swej strony art. 9 ust. 1 tej dyrektywy określa szereg przepisów, które w wypadku gdy posługują się, bezpośrednio lub pośrednio, pojęciem płci, należy uznać za przepisy sprzeczne z zasadą równego traktowania. Dotyczy to w szczególności, jak wskazano w art. 9 ust. 1 lit. f) tego aktu, przepisów, które opierają się na płci w celu ustanowienia odmiennego wieku emerytalnego. Prawodawca Unii zdecydował zatem, że przepisy w dziedzinie systemów zabezpieczenia społecznego pracowników, do których odnosi się ten przepis, są sprzeczne z zasadą równego traktowania wyrażoną w dyrektywie 2006/54 (wyrok z dnia 3 września 2014 r., X, C-318/13, EU:C:2014:2133, pkt 48).

- 77 W niniejszej sprawie bezsporne jest zaś, że przepisy art. 13 pkt 1–3 ustawy zmieniającej z dnia 12 lipca 2017 r. w zakresie, w jakim określają jako wiek przejścia w stan spoczynku sędziów sądów powszechnych oraz prokuratorów, odpowiednio, 60 lat w przypadku kobiet i 65 lat w przypadku mężczyzn, oraz w zakresie, w jakim dopuszczają wcześniejsze przejście przez sędziów Sądu Najwyższego w stan spoczynku z ukończeniem 65. roku życia w przypadku mężczyzn i 60. roku życia w przypadku kobiet, posługują się pojęciem płci w celu ustanowienia odmiennego wieku przejścia w stan spoczynku.
- 78 W ten sposób wspomniane przepisy wprowadzają do rozpatrywanych tu systemów przejścia w stan spoczynku warunki o charakterze bezpośrednio dyskryminującym ze względu na płeć, w szczególności jeżeli chodzi o moment, w którym uprawnione osoby mogą skorzystać z rzeczywistego dostępu do korzyści przewidzianych w tych systemach, przez co naruszają zarówno art. 157 TFUE, jak i art. 5 ust. 1 dyrektywy 2006/54, zwłaszcza jego lit. a), w związku z art. 9 ust. 1 lit. f) tej dyrektywy.
- 79 Po trzecie, co się tyczy argumentu Rzeczypospolitej Polskiej, że ustalenie takich odmiennych warunków dotyczących wieku przejścia w stan spoczynku w zależności od płci jest uzasadnione celem zniesienia dyskryminacji kobiet, niemożność jego uwzględnienia wynika z utrwalonego orzecznictwa.
- 80 Nawet jeżeli art. 157 ust. 4 TFUE upoważnia państwa członkowskie do utrzymania lub przyjęcia środków przewidujących szczególne korzyści w celu zapobiegania niekorzystnym sytuacjom w karierze zawodowej lub ich kompensowania, tak aby zapewnić pełną równość mężczyzn i kobiet w życiu zawodowym, to nie można z tego wywodzić, że owo postanowienie pozwala na ustalenie takich różniących się w zależności od płci warunków wiekowych. Krajowe środki objęte tym postanowieniem muszą bowiem w każdym przypadku przyczyniać się do wspierania kobiet w prowadzeniu życia zawodowego na równi z mężczyznami (zob. podobnie wyroki: z dnia 29 listopada 2001 r., Griesmar, C-366/99, EU:C:2001:648, pkt 64; z dnia 13 listopada 2008 r., Komisja/Włochy, C-46/07, niepublikowany, EU:C:2008:618, pkt 57).
- 81 Ustanowienie odmiennego warunku wiekowego w zależności od płci nie jest zaś w stanie zrekompensować ograniczeń, z jakimi spotykają się urzędniczki w trakcie swojej kariery zawodowej, w taki sposób, by pomóc tym kobietom w życiu zawodowym i zaradzić problemom, z którymi mogą się one borykać w trakcie swojej kariery (wyrok z dnia 13 listopada 2008 r., Komisja/Włochy, C-46/07, niepublikowany, EU:C:2008:618, pkt 58).
- 82 Z przedstawionych w punktach powyżej względów takiego środka nie można też dopuścić na podstawie art. 3 dyrektywy 2006/54. Jak wynika bowiem z samego brzmienia tego przepisu oraz z motywu 22 tej dyrektywy, środkami, do których odsyła wspomniany przepis, mogą być wyłącznie te, na które zezwala sam art. 157 ust. 4 TFUE.
- 83 Po czwarte, jeśli chodzi o przepisy przejściowe, na które Rzeczpospolita Polska powołała się w duplice i na rozprawie, wystarczy zauważyć, że z owych środków, co przyznaje nawet samo to państwo członkowskie, mogą skorzystać tak czy inaczej wyłącznie te kobiety będące sędziami, które ukończyły 60. rok życia przed dniem 30 kwietnia 2018 r. Z powyższego wynika, że w dniu właściwym dla oceny zasadności niniejszej skargi, a mianowicie, jak wskazano w pkt 45 i 46 niniejszego wyroku, w dniu upływu terminu wyznaczonego w uzasadnionej opinii, dyskryminacja ze względu na płeć, której dotyczy skarga Komisji, w pełni obowiązywała.
- 84 W świetle powyższych rozważań należy uwzględnić pierwszy zarzut Komisji oparty na naruszeniu art. 157 TFUE oraz art. 5 lit. a) i art. 9 ust. 1 lit. f) dyrektywy 2006/54.

W przedmiocie zarzutu drugiego

W sprawie zakresu niniejszego zarzutu

- 85 Na rozprawie Komisja doprecyzowała, że w skardze domaga się w istocie stwierdzenia naruszenia art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE w świetle art. 47 karty praw podstawowych. Zdaniem Komisji pojęcie „skutecznej ochrony prawnej”, do której odnosi się art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, powinno być bowiem interpretowane z uwzględnieniem treści art. 47 karty praw podstawowych, a w szczególności gwarancji nieodłącznie związanych z ustanowionym w tym ostatnim postanowieniu prawem do skutecznego środka prawnego, wobec czego pierwsze z powyższych postanowień wymaga, by została zagwarantowana ochrona zachowania niezależności przez organy takie jak sądy powszechne w Polsce, którym zostało powierzone między innymi zadanie dokonywania wykładni i stosowania prawa Unii.
- 86 Do celów rozpatrzenia niniejszego zarzutu należy zatem zbadać, czy Rzeczpospolita Polska uchybiła zobowiązaniom, które na niej ciążyą na mocy art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE.

Argumentacja stron

- 87 Opierając się w szczególności na wyroku z dnia 27 lutego 2018 r., Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, UE:C:2018:117), Komisja podnosi, że w celu wypełnienia ciężącego na niej na mocy art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE obowiązku ustanowienia systemu środków odwoławczych zapewniających skuteczną kontrolę sądową w dziedzinach objętych prawem Unii, Rzeczpospolita Polska jest zobowiązana między innymi do zapewnienia, aby organy krajowe, które, podobnie jak polskie sądy powszechne, mogą rozstrzygać kwestie związane ze stosowaniem lub z wykładnią tego prawa, spełniały wymóg niezawisłości sędziowskiej, ponieważ wymóg ten jest częścią zasadniczej treści podstawowego prawa do rzetelnego procesu sądowego, co wynika w szczególności z art. 47 akapit drugi karty praw podstawowych.
- 88 Zdaniem Komisji zaś, obniżając w art. 13 pkt 1 ustawy zmieniającej z dnia 12 lipca 2017 r. wiek przejścia w stan spoczynku sędziów sądów powszechnych w Polsce do 65 lat w przypadku mężczyzn i do 60 lat w przypadku kobiet i upoważniając jednocześnie Ministra Sprawiedliwości do decydowania o przedłużeniu ich czynnej służby do ukończenia 70. roku życia, zgodnie z art. 1 ust. 26 lit. b) i c) wspomnianej ustawy, Rzeczpospolita Polska nie dopełniła obowiązku, o którym mowa w poprzednim punkcie.
- 89 W tym względzie Komisja podnosi, że kryteria, na podstawie których Minister Sprawiedliwości wydaje swoją decyzję, są zbyt niejasne, a ponadto sporne przepisy nie nakładają na niego obowiązku ani wyrażenia zgody, na podstawie tych kryteriów, na dalsze zajmowanie stanowiska przez danego sędziego, ani uzasadnienia swojej decyzji w ich świetle, jako że decyzja ta nie podlega kontroli sądowej. Wspomniane przepisy nie precyzują też dokładniej terminu lub okresu, w jakim decyzja Ministra Sprawiedliwości musi zostać podjęta, ani tego, czy może lub, stosownie do okoliczności, musi podlegać odnowieniu.
- 90 Zdaniem Komisji w świetle przyznanych w ten sposób Ministrowi Sprawiedliwości uprawnień dyskrecjonalnych perspektywa wystąpienia do Ministra Sprawiedliwości z wnioskiem o dalsze zajmowanie stanowiska sędziego oraz – gdy taki wniosek zostanie złożony – sytuacja oczekiwania na decyzję Ministra Sprawiedliwości przez nieokreślony z góry czas może poddać takiego sędziego presji, która może skłonić go do ugięcia się przed ewentualnymi zaleceniami władzy wykonawczej dotyczącymi rozpatrywanych przez tego sędziego spraw, także wówczas gdy ma on dokonać wykładni i stosować przepisy prawa Unii. W ocenie Komisji sporne przepisy zagrażają zatem niezawisłości i niezależności urzędujących sędziów.

- 91 Komisja stoi na stanowisku, że te same przepisy godzą również w nieusuwalność sędziów, których to dotyczy. Komisja podkreśla w tym względzie, że jej zarzut nie dotyczy obniżenia wieku przejścia w stan spoczynku sędziów jako takiego, ale faktu, że temu obniżeniu towarzyszyło w tym wypadku przyznanie Ministrowi Sprawiedliwości tego rodzaju uprawnień dyskrecjonalnych. Zdaniem Komisji sędziowie powinni być bowiem chronieni przed wszelkimi decyzjami arbitralnie pozbawiającymi ich prawa do dalszego sprawowania urzędu sędziego, nie tylko w przypadku formalnej utraty ich statusu, wynikającej na przykład z odwołania, ale również wtedy, gdy chodzi o przedłużenie – lub nieprzedłużenie – takiego sprawowania urzędu po osiągnięciu przez nich wieku przejścia w stan spoczynku, o ile oni sami chcą nadal zajmować stanowisko sędziowskie, a stan ich zdrowia na to pozwala.
- 92 W tym kontekście Komisja podnosi, że argument wysunięty przez Rzeczpospolitą Polską, zgodnie z którym celem spornych przepisów było dostosowanie wieku przejścia w stan spoczynku sędziów sądów powszechnych w Polsce do powszechnego wieku emerytalnego obowiązującego dla pracowników, jest bezpodstawny, ponieważ naruszenie zasady niezawisłości sędziowskiej nie może być w żaden sposób uzasadnione. W każdym razie powszechny system emerytalny, w odróżnieniu od zakwestionowanego systemu mającego zastosowanie do sędziów sądów powszechnych, nie przewiduje automatycznego przejścia pracowników na emeryturę, lecz ustanawia jedynie prawo, a nie obowiązek, zaprzestania przez nich działalności. Ponadto zdaniem Komisji z opublikowanej przez polski rząd białej księgi z dnia 8 marca 2018 r. poświęconej reformie polskich sądów wynika, że celem obniżenia wieku przejścia w stan spoczynku sędziów było między innymi wykluczenie określonych kategorii sędziów.
- 93 Rzeczpospolita Polska podnosi, po pierwsze, że przepisy krajowe, takie jak te zakwestionowane przez Komisję w jej skardze, dotyczą organizacji i prawidłowego funkcjonowania krajowego wymiaru sprawiedliwości, które to zagadnienia nie wchodzą w zakres prawa Unii lub kompetencji Unii, lecz należą do wyłącznych kompetencji i autonomii proceduralnej państw członkowskich. Tego rodzaju przepisy krajowe nie mogą być zatem poddawane kontroli w świetle art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE i art. 47 karty praw podstawowych, nie prowadząc jednocześnie do rozszerzenia w sposób nadmierny zakresu stosowania powyższych postanowień prawa Unii, które w rzeczywistości mają znajdować zastosowanie jedynie w sytuacjach regulowanych tym prawem.
- 94 W niniejszym wypadku nie mamy zwłaszcza do czynienia z żadną sytuacją stosowania prawa Unii w rozumieniu art. 51 ust. 1 karty praw podstawowych. Ponadto z art. 6 ust. 1 TUE, a także z art. 51 ust. 2 karty praw podstawowych wynika, że karta ta nie rozszerza zakresu zastosowania prawa Unii poza kompetencje Unii ani nie ustanawia nowych kompetencji ani zadań Unii. Z kolei art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE wprowadza wyłącznie ogólnie definiowany obowiązek ustanowienia środków niezbędnych do zapewnienia skutecznej ochrony prawnej w dziedzinach objętych prawem Unii, nie przyznając samej Unii kompetencji w zakresie przyjmowania przepisów dotyczących władzy sądowniczej, w szczególności tych dotyczących wieku przejścia w stan spoczynku sędziów lub prokuratorów, które to przepisy nie wykazują rzeczywistego związku z prawem Unii.
- 95 Po drugie, Rzeczpospolita Polska zaprzecza, by doszło do jakiegokolwiek naruszenia gwarancji nieusuwalności sędziów, ponieważ gwarancja ta dotyczy wyłącznie sędziów w okresie czynnym, podczas gdy sporne przepisy krajowe dotyczą sędziów w wieku, w którym zgodnie z ustawą przechodzą oni w stan spoczynku. Przechodząc w stan spoczynku, sędzia zachowuje status sędziego i nabywa uprawnienie do uposażenia, którego wysokość istotnie przewyższa wysokość świadczeń emerytalnych możliwych do uzyskania w powszechnym systemie ubezpieczeń społecznych. W niniejszym przypadku dostosowanie wieku przejścia w stan spoczynku sędziów do wieku obowiązującego w powszechnym systemie emerytalnym mającym zastosowanie do pracowników nie może też zostać uznane za arbitralne czy nieuzasadnione.

- 96 Po trzecie, z kryteriów prawnych, na podstawie których Minister Sprawiedliwości ma podejmować decyzję o ewentualnym dalszym zajmowaniu stanowiska sędziego po ukończeniu zwykłego wieku przejścia w stan spoczynku, wynika, że odmowa udzielenia zgody na przedłużenie okresu czynnej służby będzie dopuszczalna wyłącznie w sytuacjach, gdy będzie ją uzasadniało niewielkie obciążenie zadaniami sądu, w którym dany sędzia zajmuje stanowisko, oraz potrzeba przydzielenia tego stanowiska innemu, bardziej obciążonemu sądowi. Zdaniem Rzeczypospolitej Polskiej takie rozwiązanie jest uzasadnione w szczególności z uwagi na brak możliwości – z wyjątkiem szczególnych okoliczności – przeniesienia sędziego bez jego zgody do innego sądu.
- 97 W każdym razie obawa, że w okresie 6–12 miesięcy sędziowie w stanie czynnym mogą ulec pokusie orzekania na korzyść władzy wykonawczej ze względu na niepewność co do decyzji, która zostanie podjęta w przedmiocie ewentualnego dalszego zajmowania przez nich stanowiska, jest pozbawiona podstaw. W istocie błędne jest założenie, że sędzia po kilkudziesięciu latach orzekania mógłby odczuwać jakkolwiek presję związaną z ewentualnym przedłużeniem o kilka lat okresu czynnej służby. Ponadto gwarancja niezawisłości sędziowskiej niekoniecznie oznacza bezwzględny brak relacji między władzą sądowniczą a wykonawczą. W istocie przedłużenie mandatu sędziego Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na kolejną kadencję również zależy od oceny rządu państwa członkowskiego, z którego pochodzi dany sędzia.

Ocena Trybunału

– *W przedmiocie zastosowania i zakresu art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE*

- 98 Na tej podstawie Na wstępie należy przypomnieć, że art. 19 TUE, w którym skonkretyzowano zasadę państwa prawnego wyrażoną w art. 2 TUE, powierza sądom państw członkowskich i Trybunałowi zadanie zapewnienia pełnego stosowania prawa Unii we wszystkich państwach członkowskich, jak również ochrony sądowej praw, jakie jednostki wywodzą z tego prawa [wyroki: z dnia 25 lipca 2018 r., Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 47].
- 99 Na tej podstawie i zgodnie z postanowieniem art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE państwa członkowskie ustanawiają środki niezbędne do zapewnienia jednostkom poszanowania ich prawa do skutecznej ochrony prawnej w dziedzinach objętych prawem Unii. Do państw członkowskich należy zatem ustanowienie systemu środków odwoławczych i procedur zapewniającego skuteczną kontrolę sądową w tych dziedzinach [wyroki: z dnia 27 lutego 2018 r., Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 48].
- 100 Zasada skutecznej ochrony sądowej praw, jakie jednostki wywodzą z prawa Unii, do której odnosi się art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, stanowi bowiem zasadę ogólną prawa Unii, wynikającą z tradycji konstytucyjnych wspólnych państwom członkowskim, wyrażoną w art. 6 i 13 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r., oraz obecnie potwierdzoną w art. 47 karty praw podstawowych [wyroki: z dnia 27 lutego 2018 r., Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, pkt 35 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 49].
- 101 Co się tyczy materialnego zakresu stosowania art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, należy przypomnieć, że postanowienie to dotyczy „dziedzin objętych prawem Unii”, niezależnie od tego, w jakiej sytuacji państwa członkowskie stosują to prawo w rozumieniu art. 51 ust. 1 karty praw podstawowych [wyroki:

z dnia 27 lutego 2018 r., Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, pkt 29; z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 50].

- 102 Ponadto, chociaż – jak przypomina Rzeczpospolita Polska – organizacja wymiaru sprawiedliwości w państwach członkowskich należy do kompetencji tych ostatnich, to wciąż przy wykonywaniu tej kompetencji państwa członkowskie mają obowiązek dotrzymywać zobowiązań wynikających dla nich z prawa Unii i w szczególności z art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE [wyroki: z dnia 27 lutego 2018 r., Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, pkt 40; z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 103 W tym względzie każde państwo członkowskie powinno na podstawie art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE zapewnić w szczególności, by organy należące – jako „sądy” w rozumieniu prawa Unii – do systemu środków odwoławczych w dziedzinach objętych prawem Unii i mogące w związku z tym rozstrzygać w tym charakterze o stosowaniu lub wykładni prawa Unii odpowiadały wymogom skutecznej ochrony sądowej [zob. podobnie wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 55 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 104 W niniejszej sprawie bezsporne jest, że polskie sądy powszechne mogą orzekać w tym charakterze o kwestiach związanych ze stosowaniem lub z wykładnią prawa Unii oraz że należą one, jako „sądy” w znaczeniu zdefiniowanym w tym prawie, do polskiego systemu środków odwoławczych „w dziedzinach objętych prawem Unii” w rozumieniu art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, a w związku z tym sądy te powinny spełniać wymogi skutecznej ochrony sądowej.
- 105 Dla zagwarantowania, by takie sądy powszechne mogły same zapewniać taką ochronę, kluczowe jest zaś zachowanie niezależności tych organów, co potwierdza art. 47 akapit drugi karty praw podstawowych, w którym wśród wymogów związanych z prawem podstawowym do skutecznego środka prawnego wymieniono dostęp do „niezawisłego” sądu [zob. podobnie wyroki: z dnia 25 lipca 2018 r., Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, pkt 53 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 57].
- 106 Ten wymóg niezawisłości sędziowskiej, stanowiącej integralny element sądenia, wchodzi w zakres istoty prawa do skutecznej ochrony sądowej oraz prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego, które to prawo ma fundamentalne znaczenie jako gwarancja ochrony wszystkich praw, jakie jednostki wywodzą z prawa Unii, oraz zachowania wartości wspólnych państwom członkowskim wyrażonych w art. 2 TUE, w szczególności wartości państwa prawnego [wyroki: z dnia 25 lipca 2018 r., Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, pkt 48, 63; a także z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 58].
- 107 Zważywszy na powyższe, przepisy krajowe, których dotyczy drugi z zarzutów sformułowanych przez Komisję w jej skardze, mogą stanowić przedmiot kontroli pod kątem ich zgodności z art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, a w związku z tym należy zbadać, czy – jak twierdzi ta instytucja – Rzeczpospolita Polska naruszyła to postanowienie.

– *W przedmiocie zarzutu*

- 108 Należy przypomnieć, że wymóg niezależności sądów, którego przestrzeganie stanowi – na podstawie art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE – obowiązek państw członkowskich w odniesieniu do sądów krajowych, które podobnie jak sądy powszechne w Polsce mogą w określonych wypadkach orzekać

o kwestiach związanych ze stosowaniem i z wykładnią prawa Unii, obejmuje dwa aspekty [zob. podobnie wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 71].

- 109 Pierwszy aspekt, o charakterze zewnętrznym, wymaga, aby dany organ wypełniał swoje zadania w pełni autonomicznie, bez podległości w ramach hierarchii służbowej, bez podporządkowania komukolwiek, w sposób wolny od nakazów czy wytycznych z jakiegokolwiek źródła, pozostając w ten sposób pod ochroną przed ingerencją i naciskami z zewnątrz, które mogą zagrozić niezależności osądu jego członków i wpływać na ich rozstrzygnięcia [wyroki: z dnia 27 lutego 2018 r., Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, pkt 44 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 72].
- 110 Drugi aspekt, o charakterze wewnętrznym, łączy się z kolei z pojęciem bezstronności i dotyczy jednakowego dystansu do stron sporu i ich odpowiednich interesów w odniesieniu do jego przedmiotu. Aspekt ten wymaga przestrzegania obiektywizmu oraz braku wszelkiego interesu w rozstrzygnięciu sporu poza ścisłym stosowaniem przepisu prawa [wyroki: z dnia 25 lipca 2018 r., Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, pkt 65 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 73].
- 111 Powyższe gwarancje niezawisłości i bezstronności wymagają istnienia zasad, w szczególności co do składu organu, powoływania jego członków, okresu trwania ich kadencji oraz powodów ich wyłączenia lub odwołania, pozwalających wykluczyć, w przekonaniu jednostek, wszelką uzasadnioną wątpliwość co do niezależności tego organu od czynników zewnętrznych oraz neutralności względem ścierających się przed nim interesów [wyroki: z dnia 25 lipca 2018 r., Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, pkt 66 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 74].
- 112 Z utrwalonego orzecznictwa wynika także, że konieczna wolność sędziów od wszelkiego rodzaju ingerencji lub nacisków z zewnątrz wymaga określonych gwarancji, takich jak nieusuwalność, chroniących osoby, którym powierzono zadanie sądenia [wyroki: z dnia 25 lipca 2018 r., Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, pkt 64 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 75].
- 113 Zasada nieusuwalności wymaga w szczególności, by sędziowie mogli sprawować urząd do momentu ukończenia obowiązkowego wieku przejścia w stan spoczynku lub upływu kadencji sprawowania danej funkcji, jeżeli ma ona charakter czasowy. Mimo że zasada ta nie ma charakteru absolutnego, wyjątki od niej mogą – przy zachowaniu zasady proporcjonalności – występować wyłącznie pod warunkiem, że uzasadniają je nadrzędne i prawnie uzasadnione względy. Jest zatem powszechnie przyjęte, że sędziowie mogą zostać odwołani, z poszanowaniem właściwych procedur, jeżeli nie są w stanie dalej sprawować swoich funkcji z powodu niezdolności lub rażącego uchybienia [wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 76].
- 114 Co się tyczy tej ostatniej kwestii, z orzecznictwa Trybunału wynika bardziej szczegółowo, że wymóg niezawisłości zakłada, iż przepisy regulujące system środków dyscyplinarnych – a w rezultacie możliwość usunięcia z urzędu – dla osób, którym powierzono zadanie sądenia, przewidują niezbędne gwarancje w celu uniknięcia ryzyka wykorzystywania takiego systemu do politycznej kontroli treści orzeczeń sądowych. A zatem ustanowienie norm, które określają w szczególności zarówno zachowania stanowiące przewinienia dyscyplinarne, jak i konkretnie mające zastosowanie kary, które przewidują interwencję niezależnego organu zgodnie z procedurą w pełni gwarantującą prawa potwierdzone w art. 47 i 48 karty praw podstawowych, w tym prawo do obrony, oraz które przewidują możliwość

zaskarżenia orzeczeń organów dyscyplinarnych, prowadzi do stworzenia systemu podstawowych gwarancji służących zachowaniu niezależności władzy sądowniczej [wyroki: z dnia 25 lipca 2018 r., Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, pkt 67; a także z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 77].

- 115 Wobec fundamentalnego znaczenia zasady nieusuwalności ustanowienie wyjątku od tej zasady może być dopuszczalne jedynie wtedy, gdy jest usprawiedliwione prawnie uzasadnionym celem i proporcjonalne względem niego, oraz pod warunkiem że nie daje podstaw do powstania w przekonaniu jednostek uzasadnionych wątpliwości co do niezależności danych sądów od czynników zewnętrznych oraz ich neutralności względem ścierających się przed nimi interesów [zob. podobnie wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 79].
- 116 W niniejszej sprawie, co zostało wyjaśnione przez Komisję zarówno w jej pismach, jak i podczas rozprawy, celem zarzutu drugiego nie jest poddanie krytyce samego obniżenia wieku przejścia w stan spoczynku sędziów sądów powszechnych w Polsce. Zarzut ten dotyczy natomiast przede wszystkim mechanizmu towarzyszącego temu obniżeniu, na podstawie którego Minister Sprawiedliwości jest uprawniony do decydowania o przedłużeniu okresu czynnej służby sędziów tych sądów po ukończeniu przez nich obniżonego w ten sposób wieku przejścia w stan spoczynku. W ocenie Komisji mechanizm ten, z uwagi na swoje cechy, zagraża niezawisłości owych sędziów, ponieważ nie pozwala zagwarantować, że będą oni mogli sprawować swój urząd z zachowaniem pełnej autonomii, podlegając ochronie przed ingerencją i naciskami z zewnątrz. Ponadto połączenie wspomnianego środka i owego mechanizmu narusza zdaniem Komisji nieusuwalność zainteresowanych sędziów.
- 117 W tym względzie należy zauważyć na wstępie, że krytykowany przez Komisję mechanizm ma związek nie z procesem powoływania kandydatów do sprawowania urzędu sędziego, ale z możliwością, by urzędujący sędziowie, którzy korzystają zatem z gwarancji nieodłącznie związanych ze sprawowaniem tego urzędu, dalej zajmowali stanowisko sędziego po ukończeniu zwykłego wieku przejścia w stan spoczynku, oraz że mechanizm ten odnosi się w rezultacie do warunków przebiegu i zakończenia kariery zawodowej sędziów [zob. analogicznie wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 109].
- 118 Ponadto, chociaż wyłącznie państwa członkowskie są władne decydować, czy dopuszczają takie przedłużenie czynnej służby po ukończeniu zwykłego wieku przejścia w stan spoczynku, to nie zmienia to faktu, że w przypadku gdy opowiedzą się za takim rozwiązaniem, są one zobowiązane zapewnić, by warunki i szczegółowe zasady, jakim podlega takie przedłużenie, nie naruszały zasady niezawisłości sędziowskiej [wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 110].
- 119 Co się tyczy przypomnianej w pkt 109–111 niniejszego wyroku konieczności zagwarantowania, aby organy sądownicze mogły wykonywać swoje zadania w pełni autonomicznie, z poszanowaniem obiektywizmu i przy braku wszelkiego interesu w rozstrzygnięciu sporu, korzystając z ochrony przed ingerencją i naciskami zewnętrznymi mogącymi naruszyć niezawisłość osądu ich członków i wpłynąć na ich rozstrzygnięcia, należy w istocie stwierdzić, że okoliczność, iż organ taki jak Minister Sprawiedliwości jest uprawniony do podjęcia decyzji o ewentualnym przedłużeniu czynnej służby po ukończeniu przez sędziego zwykłego wieku przejścia w stan spoczynku, nie jest sama w sobie wystarczająca, by stwierdzić, że doszło do naruszenia zasady niezawisłości sędziowskiej. Niemniej jednak należy upewnić się, że materialne warunki oraz zasady proceduralne wydania takich decyzji są sformułowane w sposób nieprowadzący do powstania w przekonaniu jednostek uzasadnionych wątpliwości co do niezależności danych sędziów od czynników zewnętrznych oraz ich neutralności względem ścierających się przed nimi interesów [zob. analogicznie wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 111].

- 120 W tym celu istotne jest w szczególności, ażeby wspomniane warunki i zasady zostały ustanowione w taki sposób, by owi sędziowie zostali zabezpieczeni przed ewentualną pokusą poddania się ingerencji lub naciskom z zewnątrz, które mogłyby zagrozić ich niezawisłości. Tego rodzaju zasady powinny zatem pozwolić w szczególności na wykluczenie nie tylko wszelkiego bezpośredniego wpływu w postaci zaleceń, ale również bardziej pośrednich form oddziaływania, które mogą zaważyć na decyzjach danych sędziów [wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 112 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 121 Tymczasem w niniejszym wypadku warunki i zasady proceduralne, którym sporne przepisy krajowe podporządkowują ewentualne dalsze zajmowanie stanowiska sędziego w sądach powszechnych w Polsce po ukończeniu nowego wieku przejścia w stan spoczynku, nie spełniają takich wymogów.
- 122 Przede wszystkim należy zauważyć, że art. 69 § 1b u.s.p. stanowi, iż Minister Sprawiedliwości może wyrazić zgodę na takie dalsze zajmowanie stanowiska sędziego na podstawie pewnych kryteriów. Kryteria te wydają się jednak zbyt niejasne i nieweryfikowalne, a ponadto, jak przyznała Rzeczpospolita Polska podczas rozprawy, decyzja ministra nie musi być uzasadniona, w szczególności w świetle tych kryteriów. Ponadto taka decyzja nie może być przedmiotem zaskarżenia przed sądem [zob. podobnie wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 114].
- 123 Następnie należy przypomnieć, że zgodnie z art. 69 § 1 u.s.p. uprawnieni sędziowie są zobowiązani złożyć wnioski o przedłużenie czynnej służby nie wcześniej niż 12 miesięcy i nie później niż sześć miesięcy przed osiągnięciem zwykłego wieku przejścia w stan spoczynku. Co więcej, zgodnie z tym, co Komisja podnosiła w swoich pismach i podczas rozprawy, a co nie zostało zakwestionowane przez Rzeczpospolitą Polską, wspomniany przepis nie określa terminu, w którym Minister Sprawiedliwości musi podjąć decyzję w tej sprawie. Rzeczony przepis, wraz z art. 69 § 1b tej ustawy, stanowiącym, że w przypadku niezakończenia postępowania związanego z dalszym zajmowaniem stanowiska sędziego po ukończeniu przez niego zwykłego wieku przejścia w stan spoczynku, sędzia pozostaje na stanowisku do czasu zakończenia tego postępowania, może powodować utrzymywanie się okresu niepewności, w jakiej może pozostawać dany sędzia. Z powyższego wynika, że także długość okresu, przez który sędziowie mogą w ten sposób oczekiwać na decyzję Ministra Sprawiedliwości po złożeniu wniosku o przedłużenie ich czynnej służby, zależy ostatecznie od uznania Ministra Sprawiedliwości.
- 124 Z uwagi na powyższe należy stwierdzić, że przysługujące w tym wypadku Ministrowi Sprawiedliwości uprawnienie do decydowania o dalszym zajmowaniu stanowiska sędziego w sądach powszechnych w Polsce w okresie między osiągnięciem przez sędziego wieku 60 i 70 lat w przypadku kobiet oraz 65 i 70 lat w przypadku mężczyzn może wzbudzić, zwłaszcza w przekonaniu jednostek, uzasadnione wątpliwości co do niezależności danych sędziów od czynników zewnętrznych oraz ich neutralności względem ścierających się przed nimi interesów [zob. analogicznie wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 118].
- 125 Co więcej, uprawnienie to narusza także zasadę nieusuwalności sędziów, która jest nieodłącznie związana z niezawisłością sędziowską [wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 96].
- 126 W tym względzie należy podkreślić, że wspomniane uprawnienie zostało przyznane Ministrowi Sprawiedliwości w szerszym kontekście reformy, która doprowadziła do obniżenia zwykłego wieku przejścia w stan spoczynku między innymi sędziów sądów powszechnych w Polsce.
- 127 Po pierwsze, mając na uwadze w szczególności niektóre dokumenty przygotowawcze dotyczące przedmiotowej reformy, połączenie dwóch środków wymienionych w poprzednim punkcie może wywołać w przekonaniu jednostek uzasadnione wątpliwości co do tego, czy celem nowego systemu nie było w rzeczywistości umożliwienie Ministrowi Sprawiedliwości, działającemu w sposób uznaniowy, odsunięcia, po osiągnięciu nowo ustalonego zwykłego wieku przejścia w stan spoczynku, niektórych

sędziów spośród sprawujących urząd w sądach powszechnych w Polsce przy jednoczesnym utrzymaniu na stanowisku innych sędziów spośród tej grupy [zob. analogicznie wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 85].

- 128 Po drugie, należy podkreślić, że okres sprawowania urzędu przez sędziów sądów powszechnych w Polsce, który jest w ten sposób uzależniony od czysto dyskrecyjnych uprawnień Ministra Sprawiedliwości, jest znaczący, ponieważ w przypadku kariery kobiet będących sędziami jest to ostatnie dziesięć lat zajmowania przez nie stanowiska sędziego, a w przypadku kariery mężczyzn będących sędziami jest to ostatnie pięć lat zajmowania takiego stanowiska.
- 129 Po trzecie, należy przypomnieć, że na podstawie art. 69 § 1b u.s.p. w przypadku niezakończenia postępowania związanego z dalszym zajmowaniem stanowiska sędziego po ukończeniu przez niego zwykłego wieku przejścia w stan spoczynku, sędzia pozostaje na stanowisku do czasu zakończenia tego postępowania. W takim wypadku ewentualna odmowna decyzja Ministra Sprawiedliwości, której wydanie, jak podkreślono już ponadto w pkt 123 niniejszego wyroku, nie jest obwarowane żadnym terminem, zostaje ogłoszona po tym, jak dany sędzia przez – w niektórych przypadkach – stosunkowo długi czas niepewności pozostawał w służbie czynnej po ukończeniu zwykłego wieku przejścia w stan spoczynku.
- 130 W świetle rozważań przedstawionych w pkt 126–129 niniejszego wyroku należy stwierdzić, że z powodu niespełnienia wymogów przypomnianych w pkt 113–115 niniejszego wyroku połączenie środka w postaci obniżenia zwykłego wieku przejścia w stan spoczynku do 60 lat w przypadku kobiet i 65 lat w przypadku mężczyzn z przyznaniem, w tym wypadku Ministrowi Sprawiedliwości, prawa do decydowania o dalszym zajmowaniu stanowiska sędziego w sądach powszechnych w Polsce w okresie między ukończeniem przez sędziego 60. i 70. roku życia w przypadku kobiet oraz 65. i 70. roku życia w przypadku mężczyzn, narusza zasadę nieusuwalności.
- 131 Na stwierdzenie dokonane w punkcie powyżej nie mają wpływu ani powoływane przez Rzeczpospolitą Polską okoliczności, że sędziowie, którzy nie otrzymają zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego, zachowują status sędziego, lub że po przejściu w stan spoczynku wciąż przysługuje im immunitet i wysokie uposażenie, ani formalny argument tego państwa członkowskiego, że sędziowie ci nie mogą dalej korzystać z gwarancji nieusuwalności, ponieważ osiągnęli nowo określony ustawowy wiek przejścia w stan spoczynku. W tym drugim względzie w pkt 129 niniejszego wyroku zostało już przypomniane, że – jak wynika z art. 69 § 1b u.s.p. – decyzja Ministra Sprawiedliwości o wyrażeniu lub niewyrażeniu zgody na przedłużenie czynnej służby zainteresowanych sędziów może zostać wydana w momencie, gdy sędziowie ci pozostali już na swoich stanowiskach po ukończeniu tego nowego zwykłego wieku przejścia w stan spoczynku.
- 132 Wreszcie nie można uwzględnić argumentu Rzeczypospolitej Polskiej dotyczącego podobieństwa między kwestionowanymi tu przepisami krajowymi a procedurami obowiązującymi przy dokonywaniu ewentualnego odnowienia kadencji sędziego Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.
- 133 W tym względzie należy przypomnieć, że w odróżnieniu od sędziów krajowych, którzy są powoływani na okres do momentu osiągnięcia przez nich ustawowego wieku przejścia w stan spoczynku, mianowanie sędziów Trybunału następuje, tak jak przewiduje to art. 253 TFUE, na określony czas sześciu lat. Ponadto ponowne mianowanie ustępującego sędziego na takie stanowisko wymaga, na podstawie tego artykułu i podobnie jak przy pierwszym mianowaniu, wspólnego porozumienia rządów państw członkowskich, po konsultacji z komitetem przewidzianym w art. 255 TFUE [zob. podobnie wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 121].

- 134 Ukształtowane w ten sposób w traktatach warunki nie mogą zmieniać zakresu obowiązków, których państwa członkowskie są zobowiązane dochować na podstawie art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE [wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 122].
- 135 W związku z powyższym należy uwzględnić drugi zarzut Komisji, dotyczący naruszenia art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE.
- 136 Skarga Komisji podlega zatem uwzględnieniu w całości, a w związku z tym należy stwierdzić, że:
- po pierwsze, ustanawiając w art. 13 pkt 1–3 ustawy zmieniającej z dnia 12 lipca 2017 r. odmienny wiek przejścia w stan spoczynku dla kobiet i mężczyzn zajmujących stanowiska sędziów sądów powszechnych, sędziów Sądu Najwyższego i prokuratorów, Rzeczpospolita Polska uchybiła zobowiązaniom, które ciążyą na niej na mocy art. 157 TFUE oraz art. 5 lit. a) i art. 9 ust. 1 lit. f) dyrektywy 2006/54; oraz
 - po drugie, upoważniając, na mocy art. 1 pkt 26 lit. b) i c) ustawy zmieniającej z dnia 12 lipca 2017 r., Ministra Sprawiedliwości do decydowania o dalszym zajmowaniu stanowiska sędziego w sądach powszechnych w Polsce po ukończeniu przez tych sędziów nowego wieku przejścia w stan spoczynku, obniżonego zgodnie z art. 13 pkt 1 tej samej ustawy, Rzeczpospolita Polska uchybiła zobowiązaniom ciążącym na niej na mocy art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE.

W przedmiocie kosztów

- 137 Zgodnie z art. 138 § 1 regulaminu postępowania kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ Komisja wniosła o obciążenie Rzeczypospolitej Polskiej kosztami postępowania, a Rzeczpospolita Polska przegrała sprawę, należy obciążyć ją kosztami postępowania.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Ustanawiając w art. 13 pkt 1–3 ustawy z dnia 12 lipca 2017 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw odmiennego wieku przejścia w stan spoczynku dla kobiet i mężczyzn zajmujących stanowiska sędziów sądów powszechnych, sędziów Sądu Najwyższego i prokuratorów, Rzeczpospolita Polska uchybiła zobowiązaniom, które ciążyą na niej na mocy art. 157 TFUE oraz art. 5 lit. a) i art. 9 ust. 1 lit. f) dyrektywy 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy.**
- 2) **Upoważniając, na mocy art. 1 pkt 26 lit. b) i c) ustawy z dnia 12 lipca 2017 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw, Ministra Sprawiedliwości do decydowania o dalszym zajmowaniu stanowiska sędziego w sądach powszechnych w Polsce po ukończeniu przez tych sędziów nowego wieku przejścia w stan spoczynku, obniżonego zgodnie z art. 13 pkt 1 tej samej ustawy, Rzeczpospolita Polska uchybiła zobowiązaniom ciążącym na niej na mocy art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE.**
- 3) **Rzeczpospolita Polska zostaje obciążona kosztami postępowania.**

Lenaerts

Silva de Lapuerta

Prechal

Vilaras

Regan

Xuereb

Rossi

Juhász

Ilešič

Malenovský

Bay Larsen

Šváby

Jürimäe

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 5 listopada 2019 r.

Sekretarz

A. Calot Escobar

Prezes

K. Lenaerts